

Tóth Árpád

Körúti hajnal

Vak volt a hajnal, szennyes, szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dsinne, rosszkedvű koboldok.

Egyszerre két tűzfal között kigyúlt
A keleti ég váratlan zsarátja:
Minden üvegre száz napocska hullt,
S az aszfalt szennyén szerteszet gurult
A Végtelen Fény milliomm karátja.

Bűvölten állt az utca. Egy sovány
Akác részegen szítta be a drága
Narfényt, és zöld kontyában tétován
Rezdült meg csüggeteg és halovány
Tavaszi kincse: egy-két fűrt virága.

A Fénynek földi hang még nem felelt,
Csak a szinek víg pacstírtái zengtek:
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő; de aztán tompa, telt
Hangon a harangok is felmerengtek.

Bús gyársziréna bűgött, majd kopott
Sínjén villamos jaldult ki a ténre:
Nappal lett, indult a józan robot,
S már nem látták, a Nap még mint dobott
Arany csókot egy munkáslány kezére...

Málnási Ferenc

„A Végtelen Fény milliomm karátja...”

Tóth Árpád (1886–1928) a *Nyugat* nagy nemzedékének tagja, a súlyos betegség és a nyomor határát súroló szegénység nyomta rá bélyegét szinte egész lírai termésére. „A betegség korán kiemelte őt profán világunkból..., ezért tudott megmaradni tiszta költőnek és makulátlan művésznek” — írta róla Babits Mihály (Írók két háború között. *Nyugat*, é. n. 254.).

Költői pályájának, az impresszionista költészet egyik mintadarabja a *Körúti hajnal* (1923), melynek szövegmondatait ötös sorokba, öt szakaszba rendezte a költő.

A szövegösszetartó erőt, a kohéziót a teremtí meg, hogy a napszakváltás ősi metaforikáját használva szól a hétköznapi világ szépségeiről és csodájáról, a színesedő és hangosodó nagyváros hajnali látványáról. A költő néhány pillanat benyomásaiból, a hajnali színváltozatok villanásaiból életre kelti e város képét, ébredő életét.

Mindezt a szövegmondatok tartalmi-logikai, inkább mellérendelő viszonyban álló kapcsolatai tárják az olvasó elé. Birtokos személyjelek segítik a szöveg megszületését: *porában, zsarátja, szennyén, karátja, kontyában, kincse, virága, pacsirtái, sínjén, kezére*. A határozott névelős szavak segítségével a költő mintha az olvasóval együtt szemlélné, csodálná a körúton kibontakozó hajnalt. Csupán az *egy kirakatban* és az *egy nyakkendő* határozatlan névelős szavak villantják fel az ismeretlen világot...

A jelentéstani elemek is a szöveg megértését szolgálják, pl. az ellentétes szavak, szószerkezetek:

„Vak volt a hajnal, szennyes, szürke...”

Üveges szemmel aludtak a boltok,...” ←→ „...kigyúlt

A keleti ég váratlan zsarátja.

Minden üvegre száz napocska hullt,...”

Az egész költemény mélyebb értelme ebből az ellentétből fakad: a hajnali álmos állapot és a nappali világosság józansága között feszül.

Felsorolással ismerjük meg azokat az elemeket, melyek sokszor azonos mondatrészként a mondanivalót sokoldalúan világítják meg: *hajnal, boltok, vicék, tűzfal, száz napocska, kirakat, nyakkendő, harangok, villamos...*

A költemény címe a szöveg egészét képviseli, röviden és tömören idézi fel az egész szöveget. A két főszereplő: *körút* és *hajnal*, az *ő* arcuk, színük, hangulatuk változik: a vak hajnal, az álom vált át eleven életre, napfényre, pacsirták zengésé-

